Toekomstbestendige soorten

De Bosgroepen hebben een aantal boomsoorten uitgelicht die bewezen klimaatbestendig zijn, dan wel rijkstrooisel of een goede houtproductiefunctie hebben. Daarbij hebben we aangegeven hoe de verschillende boomsoorten scoren wat betreft:

- Strooisel (bijdrage aan de bodem)
- Droogteresistentie
- CO_2-vastlegging
- Houtproductie

U vindt deze posters op onze website: **www.bosgroepen.nl/klimaat**.

1. **Boomhazelaar**
2. **Esdoorn**
3. **Winterlinde**
4. **Corsicaanse den**
5. **Lijsterbes**
6. **Ratelpopulier**
7. **Haagbeuk**
8. **Wintereik**
9. **Ruwe berk**
10. **Douglas**
11. **Zoete kers**
12. **Zwarte noot**

Bij de keuze van soorten is het belangrijk om vooral te mengen en te proberen. De omstandigheden zijn immers overal verschillend. De experts van de Bosgroepen kunnen u helpen bij het maken van slimme keuzes.

Jonge aanplant met klimaatbestendige soorten

Cursus 'Klimaatslim bosbeheer'
In 2020 starten de Bosgroepen met de cursus 'Klimaatslim bosbeheer' in verschillende modules, voor leden en niet leden.

Contact

Neem voor meer informatie contact op met uw Bosgroep:

Bosgroep Midden Nederland
Gerard Koopmans
t (0318) 672626
e middennederland@bosgroepen.nl

Bosgroep Noord-Oost Nederland
Martijn Jansen/Erik Sonder
t (0523) 654590
e noordoostnederland@bosgroepen.nl

Bosgroep Zuid Nederland
Etiënne Thomassen
t (040) 20 66 360
e zuidnederland@bosgroepen.nl

'Klimaatslim beheer van bestaande bossen' is een productie van de Bosgroepen.
Tekst en beeld: Bosgroepen, december 2019

Klimaatslim beheer van bestaande bossen

Bijna dagelijks horen en lezen we over het veranderende klimaat, CO_2-uitstoot, stikstof en de zorgwekkende impact van dat alles op bos en natuur. We zien confronterende beelden van verdroogde natuur na een paar extreem droge jaren, kwijnende (fijnspar- en lariks-)bossen, dode bomen, opgedroogde vennen en dieren die het moeilijk hebben. De exacte gevolgen van klimaatverandering zijn moeilijk te voorspellen, maar bos- en natuurbeheerders kunnen de bossen en natuurgebieden sterker, gezonder en veerkrachtiger maken, en ze zo beter bestand maken tegen klimaatverandering.

Bossen helpen bij beheersen klimaatverandering

Adaptatie is essentieel om het bos te behouden en zo de enorme voorraad CO_2 opgeslagen in bomen en bodem langdurig vast te houden. Die voorraad kan verder worden vergroot door meer klimaatgericht bosbeheer én aanplant van meer bos, bomen en houtwallen. De bos- en houtsector is daarmee een belangrijke speler in de strijd tegen klimaatverandering. Daarvoor is wel een veerkrachtig en klimaatbestendig bos nodig, dat duurzaam beheerd wordt. De Bosgroepen werken daar, samen met leden en collega-organisaties, hard aan mee. Dit doen we met een palet aan maatregelen die we in het dagelijks beheer en via innovatieve projecten en experimenten realiseren.

Wat kunnen we zelf doen?

Gemengd en toekomstbestendig bos

In het bos kan de beheerder het beste kiezen voor een optimale variatie in boomsoorten. Een gevarieerd bos is doorgaans sterker, mooier en heeft een hogere biodiversiteit. Wanneer er één boomsoort wegvalt of het moeilijk krijgt door plaaginsecten of droogte (zoals recent bijvoorbeeld fijnspar en lariks), is bij een gemengd bos niet gelijk het hele bos verloren. Praktijkvoorbeelden laten zien dat gemengde bossen, ook daar waar fijnspar en lariks nog domineren, veel minder last ondervinden van droogte en plagen zoals de letterzetter.
Een gemengd bos krijg je door hier tijdens het bosbeheer op te sturen en door nieuwe boomsoorten aan te planten. Tegenwoordig is er steeds meer aandacht voor bomen die beter bestand zijn tegen een warmer en droger klimaat, zoals boomhazelaar, esdoorn, wintereik, ratelpopulier en winterlinde, en droogtetolerante boomsoorten zoals Corsicaanse den.

Boomhazelaar

Sturen op rijkstrooiselsoorten

Daarnaast kiezen we voor soorten die rijk en goed verteerbaar strooisel geven. Dat helpt het herstel van de nutriëntenbalans in de bodem, waardoor vocht ook beter vastgehouden wordt. Geschikte struik- en boomsoorten zijn bijvoorbeeld zoete kers, ratelpopulier, haagbeuk, esdoorn en de droogtetolerante winterlinde en boomhazelaar.

Gericht oogsten, inzet op kwaliteitshout en verjongen

Door er in het bos voor te kiezen om gericht hout te oogsten, te sturen op kwaliteitshout (voor duurzame bestemmingen zoals de bouw) en op een zo hoogwaardig mogelijke inzet en benutting van hout en restproducten van hout, en door tegelijk ook continu in te zetten op (gevarieerde) verjonging, werken we aan toekomstbestendige bossen.

Bodemverbetering

Een robuust, natuurlijk ecosysteem kan alleen goed functioneren op een gezonde bodem. Dit vormt de basis voor gezonde bossen en natuurgebieden. Veel van onze bodems zijn echter verzuurd, te voedselrijk door neerslag van stikstof vanuit de lucht, of missen juist belangrijke nutriënten. De bodem kan hersteld worden door bijvoorbeeld bepaalde mineralen toe te voegen, zoals kalk of steenmeel. Ook helpt het verwijderen van te voedselrijk materiaal in de bovenlaag, waardoor zeldzame planten weer een kans krijgen, en niet meer overwoekerd worden door ongewenste soorten zoals snelgroeiende grassen. Daarnaast is het belangrijk om, bij bosbeheer met zware machines, bodemverdichting zoveel mogelijk te voorkomen.

Hydrologische maatregelen

Door de huidige langdurige droge periodes zijn er steeds vaker hydrologische (herstel)maatregelen nodig om verdroging van bossen of natuurgebieden tegen te gaan, vaak in afstemming met omliggende landeigenaren en waterschappen. Dit kan bijvoorbeeld door beekjes en andere watergangen te verondiepen of door afvoerbuizen te verhogen. Zonder deze maatregelen krijgen zelfs klimaatrobuuste boomsoorten het op sommige plekken in ons land moeilijk.
De Bosgroepen hebben ook expertise op het gebied van hydrologische en bodemverbeterende maatregelen. Bijvoorbeeld in de vorm van een LandschapsEcologische SysteemAnalyse. De LESA brengt gestructureerd in beeld hoe een gebied functioneert: hoe is de bodemopbouw, hoe lopen de grondwaterstromen, waar komt eventueel kwel aan de oppervlakte? Dit geeft inzicht in kansen voor natuurherstel en -ontwikkeling.

Liever helemaal geen beheer?

Iedere bosbeheerder heeft wel te maken met veelgehoorde tegenwerpingen: “Je kunt beter helemaal niets kappen, het bos laten staan en de natuur zijn gang laten gaan. Zo leg je de meeste CO_2 vast.” Het klopt, niet beheren is een keuze. Maar sommige bossen (denk aan ‘stilstaande’ dennenbossen op zandgrond) worden maar heel langzaam rijker en gevarieerder als je niets doet. En productie van hout als duurzame grondstof is ook waardevol. Vanuit die optiek hoort dunnen en oogsten bij het bosbeheer, met als doel zowel natuur als houtproductie. Bovendien is de toepassing van hout in de bouw een veel duurzamer alternatief dan beton. Belangrijk is om in het beheer af te zien van kaalkap, om soorten te gebruiken die klimaatbestendig en minder kwetsbaar voor ziekten en plagen zijn, en om in te zetten op gemengde bossen, die zo bijdragen aan een gezonde bodem en, uiteraard, een gezonde lucht.
Daarnaast helpt het vergroten van gebieden of inrichten van (hydrologische) bufferzones rondom de gebieden om ze robuuster te maken. Ook het verbinden en ontsnipperen van verschillende gebieden draagt bij aan het klimaatbestendiger maken van bos en natuur.

Een paar voorbeeldprojecten

Via projecten, experimenten en onderzoeken naar beheer- en herstelmaatregelen, vinden de Bosgroepen, samen met leden en natuurpartners, antwoorden op belangrijke en urgente kennisvragen. Met de opgedane kennis kunnen we stappen zetten die nodig zijn om onze bossen en natuurgebieden ook voor de lange termijn te koesteren en te behouden.

Revitalisering laag-productief dennenbos

Met deze pilot maken de Bosgroepen, samen met de WUR en Staatsbosbeheer een aantal open dennenbossen, die nauwelijks groeien en waar dus weinig CO_2 wordt vastgelegd, weerbaarder. De Bosgroep plantte doelgericht jonge bomen van vooral snelgroeiende soorten, zoals boomhazelaar en linde, om een impuls te geven aan de groei en CO_2-vastlegging. Zo werd het bos ook gevarieerder, en daarmee weerbaarder tegen droogte, wat tegelijkertijd bijdraagt aan een aantrekkelijker bos en aan de biodiversiteit. Het gaat om zeven pilotplaatsen van in totaal 25 hectare, in Brabant en op de Veluwe.

Kwijnend fijnsparbos

Inzet steenmeel voor bodemherstel

Op verschillende plekken in Nederland, waaronder de Brabantse heide en bossen en Het Nationale Park De Hoge Veluwe, hebben we meegewerkt aan projecten voor bodemherstel met steenmeel. De eerste monitoringsresultaten geven een positief beeld; een geleidelijke aanvulling van bodem-bufferende stoffen. Het toevoegen van mineralen is een waardevolle maatregel. Het creëren van een goede balans in de bodem is namelijk de basis van het herstelproces van de bodem.

Samenwerking VolkerWessels, FSC Nederland en Bosgroepen voor klimaatbestendige bossen

VolkerWessels, FSC Nederland en de Unie van Bosgroepen gaan gezamenlijk aan de slag voor klimaatbestendige bossen. Het bouwbedrijf, dat veel met duurzaam hout bouwt, investeert tot 100.000 euro in bestaande bossen. Met dat geld gaan de Bosgroepen in een drietal FSC-gecertificeerde bossen in Nederland maatregelen nemen, waardoor het bos meer CO_2 vastlegt, de biodiversiteit toeneemt en ook de belevingswaarde van de bossen een positieve impuls krijgt. De Bosgroepen en FSC introduceren daarvoor een certificaat voor klimaatslim bosbeheer.

Duurzaam kwaliteitshout Nederlandse Rondhoutveiling en eco2eco

In het project eco2eco werkten Vlaamse en Nederlandse partners aan een hogere economische en ecologische waarde van de bossen in de grensregio Vlaanderen-Nederland. De partners toonden aan dat economie en ecologie in de bosbeheersector prima hand in hand kunnen gaan. Concreet: duurzaam bosbeheer waarin het mogelijk is natuurdoelen te realiseren én tegelijkertijd economisch interessant kwaliteitshout te oogsten.
Met de jaarlijkse Nederlandse Rondhoutveiling, georganiseerd door de Bosgroepen, willen we aandacht vragen voor het Nederlandse kwaliteitshout. Op deze voor Nederland unieke veiling worden de mooiste boomstammen uit bos en plantsoen per opbod verkocht. Het gaat om rondhout van bovengemiddelde kwaliteit dat wordt gebruikt voor bijzondere en duurzame toepassingen zoals meubelhout, restauraties en kunstvoorwerpen.

Duurzaam herstel brongebied Mosbeek

In 2018 hebben we Landschap Overijssel geholpen bij het duurzaam herstel van het brongebied van de Mosbeek. De beekbodem van deze bosbeek is met natuurlijke materialen opgehoogd en er zijn natuurlijke drempels aangelegd. Met uiterste precisie, want het brongebied is erg kwetsbaar. Het doel is hier om het grondwater langer vast te houden en erosie tegen te gaan. Daar heeft alle (bijzondere) flora en fauna in het gebied baat bij.